

Povinná odborná príprava osôb pri práci s diizokyanátmi

I n f o r m á c i a

pre zamestnávateľov a fyzické osoby - podnikateľov, ktoré nezamestnávajú iné fyzické osoby (SZČO) v súvislosti s novelou zákona č. 355/2007 Z. z., účinnou od 12. januára 2023

Zákonom č. 517/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 517/2022 Z. z.“) sa do právneho poriadku Slovenskej republiky **aplikujú požiadavky nariadenia komisie (EÚ) 2020/1149**, ktorým sa mení príloha XVII k nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH), pokiaľ ide o diizokyanáty. Cieľom nariadenia komisie EÚ je obmedziť používanie diizokyanátov v priemyselných a profesionálnych aplikáciách na tie prípady, pri ktorých sa uplatňuje kombinácia technických a organizačných opatrení, pričom je uložená požiadavka na povinné absolvovanie odbornej prípravy pre osoby, ktoré pri práci používajú diizokyanáty.

Väčšina diizokyanátov je podľa harmonizovanej klasifikácie zatriedená ako respiračný senzibilizátor kategórie 1 a ako kožný senzibilizátor kategórie 1 v súlade s nariadením (ES) č. 1272/2008 v platnom znení. Diizokyanáty spôsobujú profesionálne ochorenia, a to ochorenie dýchacích ciest a kožné ochorenia.

Diizokyanáty sa používajú najmä v priemyselných odvetviach, napríklad v stavebníctve v penách, tmeloch a náteroch, pri výrobe nábytku, v automobilovom priemysle, v elektrotechnike.

Zákonom č. 517/2022 Z. z. sa upravuje systém odbornej prípravy osôb pre priemyselné a profesionálne použitia diizokyanátov ako látok alebo ako zložiek iných látok alebo zmesí v koncentrácii rovnjej alebo vyššej ako 0,1 hm. %. V tejto súvislosti je povinnosťou zamestnávateľov a fyzických osôb - podnikateľov, ktoré nezamestnávajú iné fyzické osoby (ďalej „SZČO“ - samostatne zárobkovo činné osoby), ktorí budú po 24. auguste 2023 používať diizokyanáty pre priemyselné a profesionálne použitia, zabezpečiť absolvovanie požadovanej **odbornej prípravy**.

Odborná príprava sa vzťahuje na priemyselných alebo profesionálnych používateľov, ktorí budú používať diizokyanáty. Pojem priemyselný alebo profesionálny používateľ predstavuje akéhokoľvek zamestnanca alebo SZČO, ktorý s diizokyanátmi ako látkami alebo ako zložkami iných látok alebo zmesí manipuluje, alebo ktorý na takúto manipuláciu dohliada.

Zamestnanci a SZČO, ktorí budú používať diizokyanáty pre priemyselné a profesionálne použitia, absolvujú **pred začatím práce** odbornú prípravu a **opakovanú odbornú prípravu vo frekvencii minimálne raz za 5 rokov**, v rozsahu **troch možných úrovní** podľa vykonávanej

činnosti s diizokyanátmi (položka č. 74 Diizokyanáty, štvrtý bod, písm. a), b) alebo c) prílohy XVII k nariadeniu ES č. 1907/2006 v platnom znení), a to:

A. Všeobecná odborná príprava vrátane online odbornej prípravy, ktorú musia absolvovať všetci zamestnanci a SZČO, ktorí manipulujú s diizokyanátmi, alebo ktorí na takúto manipuláciu dohliadajú (položka č. 74 Diizokyanáty, štvrtý bod, písm. a) a piaty bod, písm. a) prílohy XVII k nariadeniu ES č. 1907/2006 v platnom znení).

Rozsah všeobecnej odbornej prípravy:

- chémia diizokyanátov,
- nebezpečenstvo toxicity (vrátane akútnej toxicity),
- expozícia diizokyanátom,
- expozičné limity v pracovnom prostredí,
- možné spôsoby vzniku senzibilizácie,
- zápach ako známka nebezpečenstva,
- význam prchavosti z hľadiska rizika,
- viskozita, teplota a molekulová hmotnosť diizokyanátov,
- osobná hygiena pri práci s diizokyanátmi,
- potrebné osobné ochranné pracovné prostriedky vrátane praktických pokynov na ich správne používanie a informácie týkajúce sa ich obmedzenia,
- riziko kontaktu s kožou a inhalačnej expozície,
- riziko spojené s použitým postupom aplikácie,
- systém ochrany kože a dýchacích ciest,
- odvetranie priestorov,
- čistenie, úniky diizokyanátov, údržba,
- likvidácia prázdnych obalov,
- ochrana prítomných osôb,
- identifikácia kritických fáz pri manipulácii,
- osobitné vnútroštátne systémy kódovania (ak existujú),
- bezpečnosť na základe správania.

B. Stredne pokročilá odborná príprava vrátane online odbornej prípravy, ktoré musia absolvovať zamestnanci a SZČO, ktorí manipulujú s diizokyanátmi (položka č. 74 Diizokyanáty, štvrtý bod, písm. a) a b) a piaty bod, písm. a) a b) prílohy XVII k nariadeniu ES č. 1907/2006 v platnom znení) nasledovným spôsobom:

- manipulácia s otvorenými zmesami pri teplote okolia (vrátane penových tunelov),
- striekanie v odvetrávanej kabíne,
- aplikácia valčekom,
- aplikácia štetcom,
- aplikácia namáčaním a liatím,
- následné mechanické opracovanie (napr. orezanie) nie úplne vytvrdených predmetov, ktoré už nie sú teplé,
- čistenie a odpad,

- všetky ostatné použitia s podobnou expozíciou dermálnou (cez kožu) a/alebo inhalačnou cestou (cez dýchacie cesty).

Rozsah stredne pokročilej odbornej prípravy:

- rozsah podľa A. Všeobecná odborná príprava,
- dodatočné aspekty závislé od správania,
- údržba,
- riadenie zmien,
- hodnotenie existujúcich bezpečnostných pokynov,
- riziko spojené s použitým postupom aplikácie.

C. Pokročilá odborná príprava vrátane online odbornej prípravy, ktoré musia absolvovať zamestnanci a SZČO, ktorí manipulujú s diizokyanátmi (položka č. 74 Diizokyanáty, štvrtý bod, písm. a), b) a c) a piaty bod, písm. a), b) a c) prílohy XVII k nariadeniu ES č. 1907/2006 v platnom znení) nasledovným spôsobom:

- manipulácia s neúplne vytvrdenými predmetmi (napr. čerstvo vytvrdené, stále teplé),
- aplikácie odlieváním,
- údržba a oprava vyžadujúca si prístup k zariadeniu,
- otvorená manipulácia s teplými alebo horúcimi prípravkami ($> 45\text{ }^{\circ}\text{C}$),
- striekanie v otvorenom priestore s obmedzeným alebo len prirodzeným odvetraním (vrátane veľkých priemyselných pracovných hál) a vysokoenergetické striekanie (napr. peny, elastoméry),
- všetky ostatné použitia s podobnou expozíciou dermálnou (cez kožu) a/alebo inhalačnou cestou (cez dýchacie cesty).

Rozsah pokročilej odbornej prípravy:

- rozsah podľa A. Všeobecná odborná príprava,
- rozsah podľa B. Stredne pokročilá odborná príprava,
- striekanie mimo kabíny na striekanie,
- otvorená manipulácia s horúcimi alebo teplými prípravkami ($> 45\text{ }^{\circ}\text{C}$).

Odbornú prípravu v rozsahu uvedenom v častiach A, B a C vykonávajú **odborníci v oblasti ochrany zdravia pri práci a v oblasti bezpečnosti pri práci**, ktorými sú:

- pracovné zdravotné služby: lekári, verejní zdravotníci alebo iní zdravotnícki pracovníci pracovnej zdravotnej služby (ďalej „PZS“),
- bezpečnostní technici (ďalej „BT“).

Za výber vyššie uvedeného odborníka v oblasti ochrany zdravia pri práci a v oblasti bezpečnosti pri práci, ktorý bude vykonávať odbornú prípravu zamestnancov, je zodpovedný zamestnávateľ.

Odborná príprava sa preukazuje písomným záznamom o absolvovaní odbornej prípravy na prácu s diizokyanátmi, ktorý obsahuje:

- názov pracoviska,

- zoznam zamestnancov, ktorí absolvovali odbornú prípravu, alebo
- SZČO, ktorá absolvovala odbornú prípravu (obchodné meno, miesto podnikania a identifikačné číslo),
- rozsah odbornej prípravy (A. všeobecná odborná príprava, B. stredne pokročilá odborná príprava, C. pokročilá odborná príprava),
- meno, priezvisko a titul odborníka v oblasti ochrany zdravia pri práci alebo v oblasti bezpečnosti pri práci, ktorý odbornú prípravu vykonal.

Termín zabezpečenia odbornej prípravy:

V zmysle nariadenia REACH sú zamestnávateľia, ktorých zamestnanci vykonávajú prácu s diizokyanátmi a SZČO, ktorí vykonávajú prácu s diizokyanátmi, povinní **zabezpečiť odbornú prípravu na prácu s diizokyanátmi najneskôr od 24. augusta 2023.**

Doplňujúce informácie:

Odborník (PZS alebo BT) môže odbornú prípravu zamestnancov a SZČO poskytovať aj online prostredníctvom vopred pripraveného interaktívneho školenia. Upozorňujeme, že aj pri zabezpečovaní odbornej prípravy formou online je nutné účasť zamestnancov a SZČO preukázať písomným záznamom o absolvovaní odbornej prípravy s uvedením rozsahu odbornej prípravy.

V reakcii na nové obmedzenia týkajúce sa priemyselného a profesionálneho použitia diizokyanátov boli vytvorené medzinárodné platformy odbornej prípravy, pod vedením Európskych združení výrobcov ISOPA a ALIPA, ktoré môžu odborníci v oblasti ochrany zdravia pri práci a v oblasti bezpečnosti pri práci (PZS, BT) využívať ako zdroj informácií na prípravu školiaceho materiálu k odbornej príprave zamestnancov a SZČO, ktorú budú vykonávať.

Pripravil: Odbor preventívneho pracovného lekárstva ÚVZ SR